

Pokój sprzyja gospodarce surowcowej Afganistanu

Adam Maksymowicz¹

Po długich rokowaniach pod koniec lutego 2020 r. podpisano w Katarze porozumienie pokojowe kończące trwającą 18 lat wojnę w Afganistanie (Afganistan..., 2020). Zawarcie tego porozumienia zaskoczyło opinię światową, gdyż jeszcze w połowie minionego roku w USA podtrzymywano decyzje militarne ze względu na zasoby mineralne tego kraju (Landler, Risen, 2017). Światowe agencje cytują sekretarza stanu Mike'a Pompeo, który powiedział, że: *USA poważnie dążą do pokoju w Afganistanie* (Kakar, 2019). Pokój w tym państwie przekłada się również na stabilizację sytuacji politycznej w sąsiadującym z nim Pakistanie. Górską granicą pomiędzy krajami sprawiała, że przechodziły przez nią całe grupy uzbrojonych bojowników, nie napotykając przy tym żadnych trudności. W obu tych muzułmańskich krajach religia, język, kultura i obyczaje są podobne lub nawet identyczne. Dla Pakistanu, który w czasie wojny był bazą militarną USA, decyzja pokojowa jest równie ważna, jak dla Afganistanu. Rozmowy pokojowe pomiędzy Talibami a USA ożywiły projekty surowcowe nie tylko w Afganistanie, ale i w Pakistanie. Jest to tym bardziej istotne, że wschodnia część Pakistanu jest przedłużeniem strefy mineralizacji występującej w Hindukuszu. Jednak główna uwaga mediów USA jest skierowana na Afganistan. Państwo to o powierzchni dwukrotnie większej od Polski i zamieszkane przez ok. 36 mln ludzi leży w Azji Centralnej, bez dostępu do morza. Od początku interwencji militarnej NATO bogactwa surowców mineralnych tego kraju były przedmiotem zainteresowania amerykańskiej służby geologicznej USGS. Wcześniej podobne rozpoznanie poczynili rosyjscy geolodzy. Wyniki tych badań przeszły najśmielsze oczekiwania. Okazuje się, że pod względem surowcowym Afganistan jest jednym z najbogatszych krajów świata.

Polska uczestniczyła w misji wojskowej NATO w Afganistanie. W jej trakcie (2002–2014) zginęło 43 żołnierzy i dwie osoby cywilne, a ok. 1000 żołnierzy zostało rannych (<http://www.tvn24.pl>). 28 września 2008 r., podczas badań geologicznych w Pakistanie, prowadzonych niedaleko granicy z Afganistanem, został porwany, a następnie zamordowany Piotr Stańczak – inżynier geofizyk z Krakowa (Jastrzębski, 2017).

MARZENIE GEOLOGA

Pierwszą fazę badań geologicznych Afganistanu geolodzy USGS przeprowadzili w latach 2004–2007. Już wtedy były one ukierunkowane na poszukiwanie konkretnych surowców w wytypowanych rejonach. Ułatwieniem w ich sprecyzowaniu było odnalezienie sowieckich map geologicznych, które Rosjanie pozostawili w Afganistanie, wycofując się z tego kraju. Amerykańscy geolodzy rozpoczęli kompleksowe badania geologiczne – magnetyczne,

grawitacyjne i hiperspektralne (polegające na badaniu światła odbitego od skał), które prowadzono z samolotów i helikopterów. Interesujące wyniki geolodzy sprawdzali kartując wybrane fragmenty terenu pod logistyczną osłoną wojska. W ciągu dwóch miesięcy przebadano w ten sposób ponad 70% powierzchni kraju. Zweryfikowano wszystkie najważniejsze sowieckie odkrycia. Stwierdzono, że znajdujące się tu złoża surowców zawierają 60 mln t miedzi, 2,2 mld t rudy żelaza, 1,4 mln t pierwiastków ziem rzadkich, takich jak lantan, cer i neodym, oraz rudy aluminium, złota, srebra, cynku, a także złoża rtęci i litu. Na uwagę zasługuje utworzenie Afgańskiej Służby Geologicznej (AGS), która ściśle współpracowała z USGS podczas badań. Ta faza poszukiwań, mimo imponujących wyników, nie wzbudziła większego zainteresowania, być może ze względu na nasilające się wydarzenia militarne. Dopiero druga faza, która została zainicjowana przez Ministerstwo Obrony USA (Pentagon), przeprowadzona w latach 2009–2011, stała się sensacją na skalę światową. Amerykanie twierdzą, że prowadzenie badań geologicznych w tym kraju jest spełnieniem marzeń każdego geologa. Odslonięte skały, brak zalesienia zarówno w górach, jak i dolinach, ułatwia rekonstrukcję struktur tektonicznych, pobieranie prób oraz sporządzanie map geologicznych (Hansen, 2011).

ZŁOŻA RUD MIEDZI

Afgańska Służba Geologiczna szacuje, że na terenie kraju znajduje się ok. 240 złóż rud miedzi o łącznych zasobach ok. 68 mld t Cu. Ich wartość ocenia się na ok. 3 bln USD! (Copper..., 2019). Są to złoża stratyfikowane w utworach prekambryjskich, jednak mineralizacja nastąpiła 250 mln lat temu, podczas zderzenia Gondwany z Laurazją. Klasycznym przykładem tego typu złóż jest największe złożo Aynak, usytuowane w odległości ok. 30 km na południe od Kabulu. Średnia zawartość miedzi w utworach złożowych wynosi 2,3% (wartość graniczna 0,4% Cu). Serię złożową tworzą piaskowce, dolomity, łupki, wapień i kwarcyty. Wstępnie ocenia się, że złożo to zawiera ok. 11–17 mln t Cu i 7700 t Ag, 600 000 t Co oraz z niezidentyfikowaną jeszcze ilością złota (Benham i in., 2006). Trzeba dodać, że konkurencja firm USA przegrała przetarg na jego eksploatację. W listopadzie 2007 r. 30-letnią dzierżawę tego złoża, o wartości 3 mld USD, przyznano *China Metallurgical Group Corporation* (MCC) i *Jiangxi Copper Ltd* (JCL). Zaangażowanie USA w Afganistanie jest teraz gorzko oceniane. John Paul Hampstead – analityk gospodarczy *Freight Wawes* – twierdzi, że: *Amerykanie są rozgrywani: placimy cenę za otwarcie kraju na międzynarodowy kapitał i globalne rynki, ale tak naprawdę nie odbieramy żadnej nagrody, a osobliwe połączenie militarystyki i idealizmu w naszej narodowej postaci kończy się tworzeniem szans dla naszych rywali* (Hampstead, 2018). Pokojowym rozmowom sprzyja sąsiadujący z Afganistanem Pakistan, na terenie

¹ Gazeta Obywatelska, ul. Barlickiego 28, 50-324 Wrocław; adam.maksymowicz@op.pl

którego znajduje się, tuż przy granicy, porfirowe złoża rud miedzi Reko Diq. Zasoby eksploatacyjne tego złoża określono na 2,2 mld t rudy o zawartości 0,53% Cu i 0,3 g/t Au (Jamal, 2019). Toczą się rozmowy o saudyjskim zaangażowaniu w pakistańską kopalnię miedzi i złota Reko Diq, uprzednio rozwijaną w partnerstwie z podmiotami australijskimi (Tydzień..., 2019).

BONANZA

Poza bogatymi złożami rud miedzi kluczowe znaczenie dla Afganistanu mają złoża rud litu oraz pierwiastków ziem rzadkich. Instytut Przedsiębiorczości Stanów Zjednoczonych w swoim raporcie o zasobach pierwiastków ziem rzadkich w Afganistanie pisze: *Bonanza ziem rzadkich* (Dowd, 2013). Ich zasoby, obliczone na podstawie zdjęć lotniczych oraz kontrolnego kartowania geologicznego, wynoszą ok. 1,4 mln t. Ocenia się, że wystarczą one do zaspokojenia potrzeb elektronicznego przemysłu na świecie przez ok. 10 lat! Istotnym problemem jest brak infrastruktury komunikacyjnej i energetycznej w otoczeniu złóż, co na długie lata uniemożliwia ich zagospodarowanie. Zainteresowanie USA tymi złożami wynika przede wszystkim z programu uniezależnienia się od dostaw z Chin, które obecnie pokrywają ok. 90% zapotrzebowania. Poza geopolitycznymi spekulacjami pozostałe informacje na ten temat nie są dostępne.

NIEBIESKI MINERAL

W krajach azjatyckich bardzo popularny jest minerał lapis lazuli, inaczej lazuryt (glinokrzemian sodu i wapnia), który powstaje na kontakcie magmy granitowej lub sjenitowej z wapieniami lub dolomitami. W Afganistanie od ok. 6000 lat jest on wydobywany na terenie Badachszanu. W czasach starożytnych był wielce pożądanym minerałem, używanym w sztuce złotniczej i jubilerskiej. Ze względu na intensywny niebieski kolor był wykorzystywany do wyrobu naturalnej niebieskiej farby o nazwie ultramaryna (Maślankiewicz, 1982). Władze Afganistanu wraz ze swoimi sprzymierzeńcami są zainteresowane wydobywaniem bogatych rud metali kolorowych i surowców potrzebnych do rozwoju przemysłu elektronicznego, natomiast wydobyciem lazurytu trudnią się wszelkiego rodzaju terroryści, Talibowie i ich sojusznicy. Dobrze obrazuje to jedna z fotografii pakistańskiego reportera, na której widać afgańskiego biznesmena w pomieszczeniu pełnym regularnych bloków skalnych, gęsto laminowanych grubymi (5–10 cm) warstwami lazurytu. Bloków tych jest przynajmniej kilka ton (Saif, 2017).

Brytyjska organizacja pozarządowa *Global Fitness* domaga się wpisania afgańskiego lazurytu na listę minerałów konfliktu. Talibscy bojownicy zarabiają rocznie ok. 20 mln dolarów na nielegalnej eksploatacji tego minerału na północnym wschodzie Afganistanu. Eksploatacji tej nie można zapobiec, gdyż lapis lazuli jest wydobywany na terenach kontrolowanych przez Talibów w niewielkich kamieniołomach znajdujących się wysoko w górach (Niebieski..., 2016).

GEOLODZY ZAMIĄST ŻOŁNIERZY?

Pokojowe porozumienie USA z Afganistanem jest uzależnione od wielu warunków i jeszcze nie wiadomo, czy zostaną one dotrzymane. Jednocześnie w komentarzach

pojawiają się informacje, że amerykańskich żołnierzy mają zastąpić firmy górnicze, które będą korzystać z pomocy służby geologicznej tego kraju. Są to nie tylko spekulacje, wszak USGS zawarła 14.03.2018 r. odpowiednie porozumienie na ten temat z rządem Afganistanu (Banco, 2019). Poza tym ogólnym porozumieniem w Waszyngtonie podpisano umowy na poszukiwanie złóż miedzi i złota na północy kraju (Mashal, 2018). Problem w tym, że Talibowie nie uznają obecnego rządu Afganistanu, który uważają za amerykańską marionetkę. Po wycofaniu wojsk amerykańskich jest wielce prawdopodobne, że nie będą uznawać oni żadnych porozumień zawartych przez ten rząd. Z tego powodu amerykańskie media przestrzegają przed pochopnym wycofywaniem wojsk USA z tego kraju. Zwracają oni uwagę na to, że odkrycia surowcowe dokonane przez amerykańskich geologów zostaną wykorzystane przez Chiny i Rosję, które zagospodarują powstałą w ten sposób pustkę. Szczególnie zainteresowane są tym Chiny, które mogą wesprzeć finansowo swoje projekty (Balachndran, 2019). Niezależnie od tego, kto skorzysta z bogactw naturalnych Afganistanu, proces pokojowy sprzyja projektom zagospodarowania surowców tego kraju. Procesowi temu sprzyja też wewnętrzna sytuacja w USA, gdzie urzędujący prezydent stara się o drugą kadencję w wyborach 2020 r. (Pompeo..., 2019). Sukces pokojowy i wycofanie amerykańskich wojsk z Afganistanu mają być ważnymi argumentami, przemawiającymi za głosowaniem na urzędującego prezydenta.

LITERATURA

- AFGANISTAN: W Katarze podpisano porozumienie pokojowe kończące 18-letni konflikt wojenny. PAP, 29.02.2020 r.
- BALACHNDRAN P.K. 2019 – A peace deal after 17 years of war. Daily Times, 30.01.2019 r.
- BANCO E. 2019 – The U.S. Isn't Leaving Afghanistan Anytime Soon. It just signed on to help unlock Afghanistan's mineral wealth. Daily Best, 28.01.2019 r.
- BENHAM A.J., COATS J.S., KOVAC P. 2006 – Aynak: a world-class sediment-hosted stratiform copper deposit in Afghanistan. [W:] 12th IAGOD Symposium on Understanding the genesis of ore deposits to the meet the demands of the 21st Century, Moscow, Russia: 245–248; <http://nora.nerc.ac.uk/id/eprint/10870/1/11F6628B.pdf>
- COPPER Reserves in Afganistan – Pajhwok Afgan News Special Mines Page. Info Mines, 29.01.2019 r.
- DOWD A.W. 2013 – Afghanistan's Rare Earth Element Bonanza. Foreign and Defense Policy AEI, 13.08.2013 r.
- HAMPSTEAD J.P. 2018 – China's epic fail in Afghanistan. Freight Waves, 15.01.2018 r.
- HANSEN K. – Afghanistan's mineral resources laid bare. earthmagazine.org, 29.10.2011 r.
- JAMAL N. 2019 r. – Govt looks for local firms to invest in Reko Diq; Dawn, 01.10.2019 r.; <https://www.dawn.com/news/1508341>
- JASTRZĘBSKI A. – MON: dopadliśmy winnego śmierci Polaka. Akcja w Afganistanie. wp.pl, 17.11.2017 r.
- KAKAR J.H. – US seriously pursuing peace in Afghanistan – Pompeo. Pajhwok Awgan News. 27.01.2019 r.
- LANDLER M., RISEN J. 2017 – Trump Finds Reason for the U.S. to Remain in Afghanistan: Minerale. New York Times, 25.07.2017 r.
- MASHAL M. 2018 – Afghanistan Signs Major Mining Deals Despite Legal Concern. The New York Times, 8.10.2018 r.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1982 – Kamienie szlachetne. Wyd. Geol. Państw. Inst. Geol., Warszawa.
- NIEBIESKI kamień talibów. Daje 20 mln dolarów rocznie. tvn24.pl, 7.06.2016 r.
- POLACY zakończyli misję w Afganistanie. Zginęło 43 polskich żołnierzy. www.tvn24.pl, 4.12.2014 r.
- POMPEO: Trump wants Afghan drawdown before 2020. Asia Times, 29.07.2019 r.
- SAIF S.K. 2017 – Blood for minerals? The US returns to Afghanistan in search of mining profits. Equal Times, 24.10.2017 r.
- TYDZIEŃ w Azji: Arabia Saudyjska inwestuje w Pakistanie, Niemcy zacieśniają współpracę finansową z Chinami. wnp.pl, 24.01.2019 r.